

мування індивідуалістичних практик досягнення соціального успіху людини, але з другого – може сприяти розвитку і негативних соціальних виявів. Не випадково лібералізм у своєму становленні пройшов два етапи: класичний, який визнає основою свободи індивіда економічну свободу, а також неолібералізм, який визнає позитивну роль державного регулювання.

Таким чином, революція в ментальності мас, що відбулася під впливом виникнення та поширення масових політичних ідеологій, змінила уявлення людей про сутність і шляхи досягнення соціального успіху в напрямі від пасивного прийняття існуючих соціальних умов до раціонально аргументованої можливості і готовності змінити власною працею ці умови на краще, прагнення досягти індивідуального соціального успіху.

Ю. С. Петрухно, кандидат наук з соціальних комунікацій

ЩОДО РОЛІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

Громадянське суспільство – це, на наш погляд, система з розвиненими економічними, політичними, духовними та іншими відносинами, незалежних від держави суспільних інститутів, які забезпечують захист прав та інтересів приватних осіб і колективів, створених для розвитку і функціонування різних сфер (духовної, соціальної, економічної та ін.). Основою будь-якого громадянського суспільства є права і свободи людини і громадянина, закріплені в статтях 21–59 Конституції України.

Структура громадянського суспільства складається з груп, які забезпечують основні права людини і громадянина, а саме:

- 1) первинні добровільно сформовані групи (наприклад, сім'я, клуби за інтересами, профспілки, асоціації та ін.);
- 2) релігійні громади (ст. 35);
- 3) політичні партії та громадські організації (ст. 36);
- 4) економічні структури (приватні підприємництва, господарські кооперативи) (ст. 42) та ін.

У ст. 1 Конституції України підкреслюється: «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава». Але її розбудова неможлива без високого рівня правової культури.

Сучасна людина не може існувати поза межами культури. Культура – одна з найважливіших загальних характеристик людства та рівня соціалізації особистості, яка впливає на всі сфери життя та діяльності людини. На основі

загальної культури відповідно до ролей, які відіграє людина в тій чи іншій системі відносин (побут, сім'я, фізкультура і спорт, професійна діяльність, відпочинок та ін.), існують багато видів культури: правова, політична, організаційна, інформаційна, корпоративна та ін.

На наш погляд, правова культура – це культурно-правовий механізм, через який людина захищає свої потреби.

Однією з основних характеристик правової культури є система правових цінностей. Зараз Україна знаходиться на трансформаційному етапі. Тому за роки її незалежності радянські правові цінності вже відійшли в минуле, а нові, демократичні, ще не до кінця сформувалися. Але в Конституції України проголошено, що найвищою соціальною цінністю є людина, її життя та здоров'я, честь та гідність, недоторканність та безпека (ст. 3). Основними правовими демократичними цінностями також є: реалізація основних демократичних принципів; доступність та незалежність правосуддя; прозорість влади; якісний стан забезпечення прав і свобод людини; високий рівень правосвідомості громадян та ін.

Рівень правової культури може бути високим тільки за умов усвідомленої необхідності і внутрішньої переконаності людини, а для цього необхідне правове виховання, яке потрібно здійснювати з дитинства. Саме в сім'ї у дитини формуються світогляд, характер, загальнолюдські цінності, основи культури та ін. Саме тому на цьому етапі необхідно роз'яснити дитині, що існують правові цінності.

Другий етап – школа. Школа – це базові знання, основа для подальшої освіти та праці. Тому необхідно ввести правові навчальні дисципліни, в яких би школярі отримували знання про державу і право, права і обов'язки людини і громадянина та ін.

Третій етап – вища освіта. Більшість студентів обирають неправові ВНЗ. Тому необхідно, крім філософії, логіки, етики, естетики та інших предметів, обов'язково вивчати основи держави і права.

Крім правового виховання, велику роль у формуванні правової культури відіграють громадські організації, діяльність яких повинна бути спрямована на правовий захист та активне відстоювання прав громадян; боротьбу з будь-якими виявами беззаконня та свавілля; допомогу, у тому числі правову, громадянам у вирішенні будь-яких питань та ін.

Держава, у свою чергу, повинна проводити реформи, спрямовані на захист прав людини; всебічно висвітлювати в ЗМІ діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування; популяризувати серед населення правові знання.

Тільки за таких умов можна підвищити рівень правової культури, що, у свою чергу, позитивно впливатиме на розвиток громадянського суспільства в Україні.